

Postanowienie z dnia 2 lipca 2001 r.

I PKN 59/01

Kwestia braku lub ustalenia niewłaściwych kryteriów doboru nauczycieli do przeniesienia w stan nieczynny (art. 20 ust. 7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357 ze zm.) bądź też typowania ich do zwolnienia (art. 20 ust. 1 tej Karty) należy do sfery faktów. Nie świadczy natomiast o występowaniu w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, które uzasadniałoby przyjęcie kasacji do rozpoznania.

Sędzia SN: Jadwiga Skibińska-Adamowicz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 2 lipca 2001 r. sprawy Mariusza S. przeciwko Szkole Podstawowej w K. o przywrócenie do pracy, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Opolu z dnia 12 października 2000 r. [...]

o d m ó w i ł przyjęcia kasacji do rozpoznania.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Opolu wyrokiem z dnia 12 października 2000 r. zmienił wyrok Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Kluczborku z dnia 30 września 2000 r. przywracający powoda Mariusza S. do pracy w Szkole Podstawowej w K. na dotychczasowych warunkach pracy i płacy w ten sposób, że oddalił powództwo.

Sąd Okręgowy przyjął, jako własne następujące ustalenia Sądu Rejonowego:

Powód podjął pracę w pozwanej Szkole dnia 1 września 1993 r. na stanowisku nauczyciela wychowania fizycznego. W dniu 2 czerwca 1997 r. został mianowany na to stanowisko. Powód ukończył studia wyższe na kierunku wychowanie fizyczne w zakresie specjalności trenerskiej i uzyskał tytuł magistra wychowania fizycznego, co łącznie ze świadectwem lekarskim o przydatności do zawodu uprawnia go do wykonywania zawodu nauczyciela prowadzącego zajęcia wychowania fizycznego. W dniu

13 maja 1999 r. powód otrzymał decyzję dyrektora Szkoły o przeniesieniu go w stan nieczynny od dnia 1 września 1999 r. Sąd Rejonowy w Kluczborku po rozpoznaniu powództwa o uznanie tego przeniesienia za bezskuteczne wyrokiem z dnia 13 października 1999 r. przywrócił powoda do pracy, zaś Sąd Okręgowy w Opolu wyrokiem z dnia 13 stycznia 2000 r. oddalił apelację strony pozwanej od wyroku Sądu pierwszej instancji. W dniu 16 maja 2000 r. powód otrzymał pismo dyrektora Szkoły o rozwiązaniu stosunku pracy za trzymiesięcznym wypowiedzeniem, w którym jako przyczynę tego rozwiązania wskazano przyczyny organizacyjne powodujące zmniejszenie liczby oddziałów w Szkole. Na rok szkolny 2000/2001 zatwierdzono bowiem dla pozwanej Szkoły 34 oddziały, a było ich dotąd 37. Przy doborze nauczycieli do zwolnienia pozwana Szkoła kierowała się między innymi tym, czy nauczyciel spełnia oczekiwania wobec szkoły i wobec rodziców uczniów. Powodowi zarzucono, że jest niezintegrowany z gronem nauczycielskim oraz że na początku roku szkolnego jedna z matek skarżyła się, iż jej syn został źle sklasyfikowany, mimo że bardzo dobrze pływał. Powód wyjaśnił, że uczeń ten otrzymał ocenę bardzo dobrą, a nie celującą, ponieważ na lekcjach zachowuje się arogancko.

Sąd Okręgowy nie podzielił natomiast zastrzeżeń Sądu Rejonowego, że pozwana Szkoła nie kierowała się kryteriami obiektywnymi w ocenie powoda, o czym miałyby świadczyć fakt niedopuszczenia powoda do pracy po prawomocnym przywróceniu go do pracy, jak też nie podzielił oceny tego Sądu, że powód ma lepsze kwalifikacje od pozostałych nauczycieli wychowania fizycznego. Sąd Okręgowy uznał, że nie było podstaw do przyjęcia, że kwalifikacje pozostałych nauczycieli znacznie odbiegają od kwalifikacji powoda (na jego korzyść). Mają oni bowiem wykształcenie wyższe magisterskie lub wykształcenie w zakresie studium nauczycielskiego, a ponadto dłuższy staż od powoda. Nie ma więc między powodem a pozostałymi nauczycielami na tyle znaczących dysproporcji, by zwolnienie go z pracy traktować jako dyskryminujące lub dowolne. Przy ocenie nauczyciela nie zawsze są decydujące kryteria formalne i nie zawsze dają one przewagę wtedy, gdy chodzi o sferę predyspozycji profesjonalnych i umiejętności wykonywania zawodu. Strona pozwana wykazała, że powód nie był zintegrowany ze środowiskiem nauczycielskim, a poza tym było w sprawie bezsporne, że już od pewnego czasu istniał między stronami konflikt, który - w ocenie Sądu Okręgowego - mógł mieć niepożądany wpływ na realizację zadań wychowawczo-obywatelskich i opiekuńczych pozwanej Szkoły. To prawda, że pracodawca dopiero po upływie miesiąca od prawomocności wyroku dopuścił powo-

da do pracy, co może świadczyć o niechęci pracodawcy do powoda, lecz ani ta okoliczność, ani naruszenie prawa przy przenoszeniu powoda w stan nieczynny nie może stanowić jedyne punktu odniesienia w sprawie, który by zawsze przemawiał za ochroną powoda przed rozwiązaniem stosunku pracy.

Z tych względów Sąd Okręgowy uznał apelację strony pozwanej za słuszną co do zasady, wobec czego zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo o przywrócenie do pracy.

Od powyższego wyroku powód wniósł kasację, w której zaskarżył ten wyrok w całości. Zarzucił naruszenie przepisów postępowania w sposób mający wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 i art. 328 § 1 KPC, wskutek przyjęcia, że ustalenia Sądu Rejonowego w Kluczborku są błędne - mimo że Sąd Okręgowy nie przeprowadził we własnym zakresie postępowania dowodowego, a jego własne ustalenia doprowadziły do zmiany orzeczenia Sądu pierwszej instancji i oddalenia powództwa. Zarzucił również naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela przez przyjęcie, że przyczyną rozwiązania z powodem stosunku pracy były zmiany organizacyjne i zmniejszenie zatrudnienia, a nie dyskryminacja nauczyciela. Powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Opolu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Mimo że w petitum kasacji powód nie powołał się na istnienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie kasacji, to jednak przedstawił je w jej uzasadnieniu. Powołał się mianowicie na rozbieżność istniejącą między poglądem Sądu Okręgowego co do możliwości czynienia przez sąd drugiej instancji - bez przeprowadzenia postępowania dowodowego - ustaleń odmiennych od ustaleń sądu pierwszej instancji a poglądem Sądu Najwyższego wyrażonym w wyroku z dnia 26 stycznia 1998 r., III CKN 334/97. W wymienionym wyroku Sąd Najwyższy uznał, że sąd odwoławczy może przyjąć odmienne od sądu pierwszej instancji ustalenia tylko po przeprowadzeniu dowodów według zasad ogólnych. Przepis art. 382 KPC należy rozumieć w ten sposób, że sąd drugiej instancji wtedy może dokonać własnych odmiennych ustaleń, gdy bez naruszenia zasady bezpośredniości „zbierze” materiał dowodowy w niezbędnym zakresie i na jego podstawie oraz na podstawie „materiału” zebranego w postępowaniu pierwszoinstancyjnym dokona odmiennych ustaleń. W przeciwnym razie sąd odwoławczy musi się oprzeć na ustaleniach sądu pierwszej instancji. Poza tym powód zwrócił uwagę na to, że w przepisach normujących postępowanie apela-

cyjne brak jest jakichkolwiek podstaw do przyjęcia, że sąd drugiej instancji jest władny zmienić ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania wyroku sądu pierwszej instancji bez przeprowadzenia we własnym zakresie postępowania dowodowego.

Zdaniem powoda, okolicznością, która uzasadnia rozpoznanie kasacji, jest także błędny pogląd Sądu Okręgowego, że nie ma jakoby cech rażącej dowolności w zwolnieniu z pracy nauczyciela bez ustalonych przez szkołę kryteriów i doboru do zwolnienia - czytelnych i jednoznacznych dla wszystkich nauczycieli. Tymczasem pozwana Szkoła nie ustaliła takich kryteriów, wobec czego zwolnienie powoda z pracy nosiło cechy dowolności. Poza tym, chociaż zwolniła powoda z pracy w związku z redukcją etatów, zachowała dla innych nauczycieli godziny ponadwymiarowe, nie proponując powodowi zatrudnienia w niepełnym wymiarze. Powyższe postępowanie narusza przepisy Karty Nauczyciela i nie powinno się spotkać z aprobatą.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Od wejścia w życie ustawy z dnia 24 maja 2000 r. zmieniającej między innymi przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o kasacji, dodatkowym warunkiem kasacji jest przedstawienie okoliczności uzasadniających jej rozpoznanie. Warunek ten został zawarty w punkcie 3 art. 393³ § 1 tego Kodeksu. Jednak uczynienie mu za-
dość nie oznacza jeszcze, że kasacja zostanie rozpoznana. Oznacza natomiast, że Sąd Najwyższy nie może odrzucić kasacji na podstawie art. 393⁷ § 2 w związku z art. 393⁵ KPC, a sąd drugiej instancji - na podstawie art. 393⁵ KPC. Po zbadaniu warunków formalnych kasacji i ocenie, że zostały one spełnione, Sąd Najwyższy dokonuje tzw. przedsądu, czyli bada dopuszczalność rozpoznania kasacji z punktu widzenia kryteriów określonych w art. 393 § 1 i § 2 KPC.

Z art. 393 § 1 KPC wynika, że Sąd Najwyższy może odmówić przyjęcia kasacji do rozpoznania, jeżeli: w sprawie nie występuje istotne zagadnienie prawne, nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, kasacja jest oczywiście bezzasadna. W myśl jednak art. 393 § 2 KPC, przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli zaskarżone orzeczenie oczywiście narusza prawo albo gdy zachodzi nieważność postępowania.

Powód wskazał jako okoliczność uzasadniającą rozpoznanie kasacji rozbieżność stanowiska Sądu Okręgowego co do możliwości dokonywania przez sąd drugiej instancji, bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, ustaleń odmiennych od ustaleń sądu pierwszej instancji z orzeczeniem Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 1998 r. w sprawie III CKN 334/97. Należy jednak stwierdzić, że rozbieżność ta obecnie nie istnieje i nie istniała także w dniu wydania zaskarżonego wyroku. W uchwale z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98 (OSNC 1999 r. z. 7-8, poz. 124), mającej moc zasady prawnej, Sąd Najwyższy przyjął, że sąd drugiej instancji może zmienić ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania wyroku sądu pierwszej instancji bez przeprowadzenia postępowania dowodowego uzasadniającego odmienne ustalenia, chyba że szczególne okoliczności wymagają ponowienia lub uzupełnienia tego postępowania. Również w późniejszych orzeczeniach Sąd Najwyższy kontynuował kierunek wykładni przepisu art. 382 KPC przyjęty we wskazanej uchwale. Tytułem przykładu można podać orzeczenia: z dnia 4 sierpnia 1999 r., I PKN 126/98 (OSNAPiUS 2000 r. nr 20, poz. 752), z dnia 19 listopada 1999 r., II UKN 195/99 (OSNAPiUS 2001 r. nr 4, poz. 126), wyrok z dnia 27 marca 2000 r., PKN 560/99 (OSNAPiUS 2001 r. nr 16, poz. 513), wyrok z dnia 8 lutego 2000 r., II UKN 375/99 (nie publikowany), wyrok z dnia 1 lutego 2000 r., I PKN 496/98 (OSNAPiUS 2001 r. nr 12, poz. 410). Oznacza to, że orzecznictwo w kwestii rozumienia i stosowania art. 382 KPC jest już utrwalone. Zatem Sąd Okręgowy mógł zmienić wyrok Sądu Rejonowego nie przeprowadzwszy we własnym zakresie postępowania dowodowego.

Nie można też uznać, że występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, które uzasadniałoby przyjęcie kasacji do rozpoznania. Nie można bowiem przydać takiego znaczenia kwestii ustalenia kryteriów doboru nauczycieli do przeniesienia w stan nieczynny bądź też typowania ich do zwolnienia na podstawie art. 20 ust. 1 Karty Nauczyciela. Jest bowiem oczywiste, że tego rodzaju kryteria powinny być ustalone przez szkołę i stosowane. Twierdzenie powoda, według którego pozwana Szkoła nie przedstawiła w postępowaniu sądowym takich kryteriów - „czytelnych i jednoznacznych dla wszystkich nauczycieli”, jest sprawą faktu, nie świadczy natomiast o tym, że występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne.

Brak jest również podstaw do oceny, że zaskarżony wyrok „oczywiście narusza prawo”. Sąd Okręgowy przedstawił bowiem różne aspekty sprawy przywrócenia powoda do pracy, w świetle których nie można przyjąć tezy o oczywistym naruszeniu prawa przez ten Sąd.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia kasacji do rozpoznania (art. 393⁷ § 1 KPC).

=====